

POSTANOWIENIE

20 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 października 2023 r. w Warszawie
zażalenia T. Ś.

na wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie

z 5 maja 2021 r., XII Ga 712/20,

w sprawie z powództwa Ł. Ś.

przeciwko T. Ś.

o zapłatę,

oddala zażalenie.

[SOP]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 marca 2020 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Śródmieścia
w Krakowie oddalił powództwo Ł.Ś. przeciwko T.Ś. o zapłatę kwoty 25 000 zł.

W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że powód Ł.Ś. wniósł o
zasądzenie od pozwanego T.Ś. kwoty 25 000 zł z tytułu zwrotu zaliczki z
niewykonanej umowy sprzedaży samochodu marki [...]. Powód podniósł, iż zaliczka
w wysokości 50 000 zł została uiszczona na rzecz pozwanego na podstawie faktury
proforma nr [...], natomiast pozwany zwrócił jedynie kwotę 25 000 zł, co nie
pokrywa całości uiszczonych środków.

W sprzeciwie od wydanego w sprawie nakazu zapłaty pozwany domagał się
oddalenia powództwa, argumentując, iż powód pozbawiony jest legitymacji czynnej
w niniejszej sprawie, gdyż zaliczka została uiszczona przez M.Ś.

z jej rachunku bankowego i tylko ona uprawniona jest do żądania zwrotu pozostałej kwoty zaliczki. Na rozprawie w dniu 25 lutego 2020 r. pozwany podniósł nadto, iż nie mogło dojść do realizacji zamówienia, ponieważ nie została przelana cała kwota, o której mowa w fakturze proforma.

Sąd Rejonowy dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie oddalając powództwo argumentował, że skoro zapłaty kwoty 50 000 zł dokonała M.Ś. i to jej pozwany zwrócił kwotę 25 000 zł., to powód nie wykazał istnienia swojej legitymacji czynnej w rozumieniu art. 6 k.c.

Od wyroku Sądu pierwszej instancji apelację wniósł powód zarzucając naruszenie art 6 k.c. przez bezzasadne uznanie, że powód nie ma legitymacji procesowej czynnej do dochodzenia zwrotu zaliczki wpłaconej z konta bankowego jego małżonki w sytuacji, gdy zakup samochodu należało wiązać z działalnością gospodarczą powoda, zaś wpłata zaliczki nastąpiła z konta stanowiącego majątek wspólny małżonków w ramach instytucji przekazu. Powód zarzucił także naruszenie art. 230 w zw. z art 229 k.p.c. przez uznanie, że nie posiada on w sprawie legitymacji procesowej, choć pozwany nie kwestionował istnienia długu wobec powoda z tytułu zwrotu zaliczki, wpłacając przed procesem na jego żądanie kwotę 25 000 zł, szczególnie że w tytule przelewu dokonanego z konta małżonki powoda określono, że wpłata zaliczki jest dokonana na potrzeby wystawionej przez pozwanego faktury proforma, a jako stronę kupującą wskazano powoda.

Apelant zarzucił także brak przeprowadzenia przez sąd pierwszej instancji postępowania dowodowego w zakresie niezbędnym do prawidłowego ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia oraz rozważenia całego zebranego w sprawie materiału dowodowego, bez pomijania jakichkolwiek jego części, z uwagi na powstanie niebezpieczeństwa jednoinstancyjnego rozpoznania sprawy.

Rozpoznając apelację powoda Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 5 maja 2021 r. zaskarżony wyrok uchylił na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji wskazał, że w orzecznictwie przyjmuje się jednolicie, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, a także gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy

żądania lub merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi także wtedy, gdy powództwo zostało oddalone ze względu na brak legitymacji procesowej po którejś stronie, wygaśnięcie lub przedawnienie roszczenia z odwołaniem się do samych tylko twierdzeń stron na temat jego charakteru, gdy tej oceny sąd drugiej instancji nie podzielił. Nierozpoznanie istoty sprawy oznacza niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną okoliczności faktycznych, stanowiących przesłanki zastosowania normy prawa materialnego, będącej podstawą roszczenia. Ilekroć bowiem ustawodawca odwołuje się do pojęcia istoty sprawy, zawsze nawiązuje do jej meritum, a więc do tych czynników postępowania, które warunkują orzeczenia o istocie żądań i twierdzeń stron.

W wytycznych Sąd Okręgowy w Krakowie wskazał, że sąd pierwszej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy, kierując się powyższymi wskazówkami, ustali okoliczności faktyczne związane z zawarciem umowy, wpłatą przedmiotowej zaliczki oraz przyczyn, dla których umowa nie została wykonana. Na tle poczynionych ustaleń faktycznych, w oparciu o wskazane i omówione dowody, Sąd Rejonowy rozważy zasadność żądania zwrotu zaliczki oraz orzeknie o kosztach postępowania apelacyjnego.

W zażaleniu od wyroku Sądu drugiej instancji pełnomocnik pozwanego T.Ś. zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez jego wadliwe zastosowanie i uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w sytuacji, gdy Sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, a wydanie wyroku przez Sąd Okręgowy nie wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W konkluzji pełnomocnik pozwanego zaskarżył wyrok Sądu drugiej instancji w całości i wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W literaturze i orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, że sformułowanie „nierozpoznanie istoty sprawy” odnosi się do nierozpoznania istoty roszczenia będącego podstawą powództwa. Wystąpi to w sytuacji, w której sąd I instancji oddalił powództwo na tej podstawie, że stwierdził istnienie przesłanki unicestwiającej roszczenie (np. brak legitymacji procesowej, przedawnienie roszczenia, przedwczesność powództwa) i nie rozpoznał merytorycznie podstaw powództwa. Nierozpoznanie istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., zachodzi zatem wtedy, gdy sąd nie orzekł o żądaniach stron, o spornym roszczeniu (por. orzeczenie SN z 9 stycznia 1936 r., C II 1833/35, Zb. Orz. 1936, poz. 315).

Innymi słowy nierozpoznanie istoty sprawy interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten Sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2022 r., III CZ 216/22, LEX nr 3389830, a także z dnia 26 czerwca 2015 roku, V CZ 1/15, LEX nr 1666036 i z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 Nr 1, poz. 22 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36, i z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Odnosząc te rozważania do okoliczności niniejszej sprawy należy uznać, że zaniechanie zbadania i wyjaśnienia przez Sąd pierwszej instancji merytorycznej podstawy roszczeń powoda, jak również merytorycznych zarzutów pozwanego, w oparciu o przesłankę formalną, którą zakwestionował Sąd odwoławczy, odpowiadało sytuacji ujętej w art. 386 § 4 k.p.c. jako „nierozpoznanie istoty sprawy”, a więc uprawnione było uznanie jej przez Sąd Okręgowy za podstawę uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.

(M.M.)

[ms]